

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Social Innovation Plus -
Competence Centre

DOM.ov

doc. Ing. Peter Sika, PhD.

Obsah:

PROJEKT „DOMOV“ str.03

Nositeľ sociálnej inovácie str.04

Poslanie nositeľa sociálnej inovácie str.05

Cieľová skupina str.05

Spôsob financovania str.06

Realizované spolupráce str.06

Opis problému str.07

Spôsob riešenia str.07

Konkrétne dosiahnuté výsledky str.07

**Transformácia na národnú
a medzinárodnú úroveň** str.08

Výzvy v oblasti ďalšieho napredovania str.08

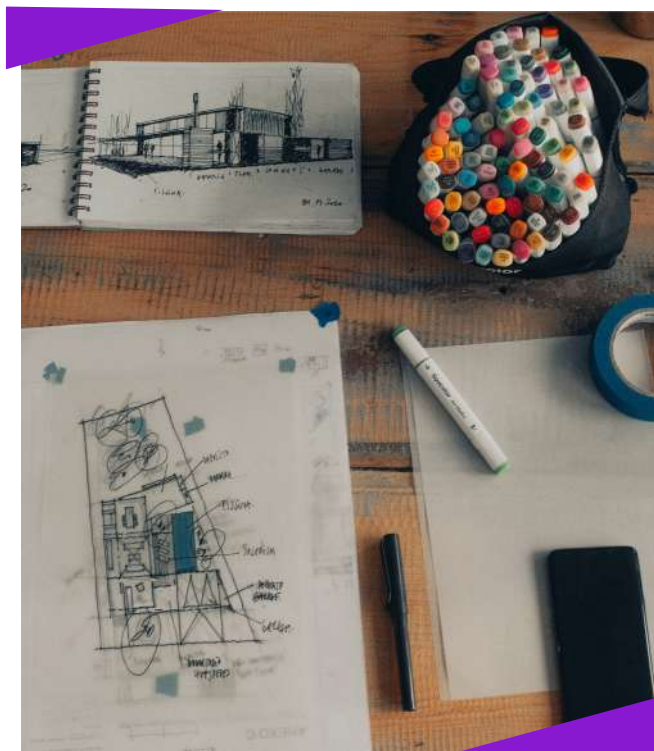
PROJEKT „DOMOV“

Bývanie a uspokojenie potreby bývať sa dotýka každého jedného občana bez ohľadu na okolnosti a spoločenský status. Ústava Slovenskej republiky¹ explicitne nevymedzuje právo na bývanie, avšak v čl. 21 ods. 1 upravuje nedotknuteľnosť obydlija. Všeobecná deklarácia ľudských práv v čl. 25 ods. 1² zaraďuje právo na bývanie ako súčasť širšieho práva na primeranú životnú úroveň. Právo na bývanie má zvláštny charakter. Nemôžeme ho chápať ako nárokové právo jednotlivca voči spoločnosti, ale skôr ako právo založené na spoluzodpovednosti spoločnosti voči občanovi. Oblasť bývania kompetenčne spadá pod Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky, avšak má presah aj do ostatných rezortov.

Bývanie je vo všeobecnosti považované za základnú potrebu každého jednotlivca, nakoľko uspokojením potreby bývania získava jednotlivec priestor pre stanovenie svojich ďalších cieľov, ktoré mu vytvárajú predpoklad integrácie do spoločnosti a participácie na živote komunity. Uspokojenie potreby bývania vyvoláva pozitívnu sociálnu zmenu, ktorá by inak nenastala (regenerácia pracovnej sily bezpečie rodinný život a výchova detí zvyšovanie kvalifikácie). Absencia bývania je považovaná za rizikový faktor, nakoľko je v úzkej väzbe so sociálnou exklúziou a nízkou úrovňou kvality života. Nedôstojné bývanie často demoralizuje a vedie k vykořeneniu a rozpadu osobnosti a k závažným spoločensky negatívnym javom, ako sú kriminalita, nezamestnanosť, bezdomovectvo a pod., ktoré ohrozujú tak každého jednotlivca, ako aj celú spoločnosť. Zároveň môže mať za následok oslabené zdravie, môže narušiť vzdelávací cyklus a znížiť produktivitu práce. Z toho dôvodu má spoločnosť mimoriadny záujem na uspokojovaní potrieb bývania a na podpore sociálnych inovácií v oblasti bývania, ktoré prispievajú k zmierňovaniu nerovnosti v oblasti bývania medzi majoritou a marginalizovanou komunitou.

SOCIÁLNOU INOVÁCIOU sa podľa Mulgana³ dosiahne uspokojenie sociálnych potrieb znevýhodnených skupín so zameraním na základné príčiny sociálnych problémov. Phills, Deiglmeier, Miller (2008)⁴ definujú sociálnu inováciu ako „nové riešenie sociálneho problému, ktoré je efektívnejšie, účinnejšie, udržateľnejšie alebo spravodlivejšie v porovnaní s existujúcimi riešeniami, a ktoré vytvára hodnotu predovšetkým pre spoločnosť, nie pre jednotlivcov alebo organizácie“.

V slovenskom kontexte vnímame najmä fyzickú a cenovú nedostupnosť bývania, ktorá sa dotýka prevažne zraniteľných a nízkopríjmových skupín obyvateľstva a vedie k viacnásobnej marginalizácii, sociálnemu vylúčeniu. Stratou bývania trpia najmä zraniteľné skupiny obyvateľstva medzi ktoré patria najmä: dlhodobo nezamestnaní, osamelo žijúci jednotlivci, ľudia s dlhmi a exekúciami, marginalizované rómske komunity, osoby postihnuté sociálno-patologickými javmi, ako aj osoby trpiace rozpadom rodinných a sociálnych väzieb a pod. Problém udržania si bývania je u týchto skupín najmä v nízkej finančnej gramotnosti, ako aj celkovej nízkej úrovni príjmov, s ktorými takmer nie je možné získať a udržať si adekvátne bývanie.

Zdroj: unesplash.com

¹Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších zákonov.

²https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slo.pdf.

³Voorberg, W. H., V. J. M. Bekkers, and L. G. Tummers. 2015. "A Systematic Review of Co-Creation and Co-Production: Embarking on the Social Innovation Journey." *Public Management Review* 17 (9): 1333–1357. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/e-pub/10.1080/14719037.2022.2080860?needAccess=true>.

⁴Phills, J. A., Deiglmeier, K., Miller, D. T. (2008). Rediscovers social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, Fall, 34–43. <https://doi.org/10.1111/j.1369-7625.2010.00656.x>. In: Poláčková, Z., Pongrácz, E. (2022): Správa o stave ekosystému sociálnych inovácií na Slovensku. *Social Innovation Plus – Competence Centres*. ISBN 978-80-89125-20-3.

NOSITEĽ SOCIÁLNEJ INOVÁCIE

Nezisková organizácia Projekt DOM.ov, Požiar-
nická 17, 080 01 Prešov vznikla 09.05.2016 na
základe rozhodnutia Okresného úradu v
Prešove pod registračným číslom:
OVVS-519/2016-NO. Zakladateľskými organizá-
ciami sú: Človek v tísi, o.p.s. (Palešovo nám.
34, 053 04 Spišské Podhradie) a Združenie PRE
LEPŠÍ ŽIVOT (Rankovce 21, 044 46 Rankovce), za
účasti bankového subjektu Slovenská spo-
ritelňa, a.s.. Počas roka 2021 organizácia
zamestnávala v priemere 13 zamestnancov, z
ktorých väčšina pracovala na dohodu o pra-
covnej činnosti, resp. na skrátený pracovný
úväzok. Počty sa v priebehu roka menili a
prispôbovali potrebám realizovaných
projektov, alebo záviseli od zdrojov financova-
nia.

www: <http://projektdomov.sk/>

e-mail: info@projektdomov.sk

Riaditeľ: Ing. Marián Zeman ([mari-
an.zeman@projektdomov.sk](mailto:mari-
an.zeman@projektdomov.sk))

Kontaktná osoba: Mgr. Františka Ondrášiková –
metodička

IČO: 50334981

DIČ: 2120323821

Nezisková organizácia poskytuje všeobecne
prospešné služby pre rodiny ohrozené sociál-
nym vylúčením, žijúce v podrozvinutých
rómnych lokalitách, v nasledovných oblasti-
ach⁵:

- poskytovanie asistencie pri zabezpečení
bývaní svojpomocnou výstavbou,
- poskytovanie odborného poradenstva pre
obce, orgány verejnej moci a ďalšie subjekty v
oblasti územného plánovania, ekonomického a
sociálneho rozvoja sociálne vylúčených lokalít,
- výskum, vývoj a pilotovanie modelov zabez-
pečenia bývaní svojpomocnou výstavbou a
systémov prestupného bývaní,
- vytváranie podmienok pre čerpanie
mikropôžičiek na zabezpečenie bývaní
svojpomocnou výstavbou,
- presadzovanie modelov zabezpečovania
bývaní svojpomocnou výstavbou do vere-
jných politík, vytváranie podmienok pre ich
škálovanie a implementáciu v praxi a asisto-
vanie obciam pri príprave a realizácii lokálnych
politík bývaní,
- zabezpečenie vzdelávania a rozvoj zručností
obyvateľov sociálne vylúčených lokalít a
profesionálov v oblasti sociálnej integrácie,
- podpora regionálneho rozvoja a zamest-
nanosti.

Nezisková organizácia Projekt DOM.ov prevádz-
kuje na Slovensku najväčší program asisto-
vanej svojpomocnej výstavby rodinných
domov, ktorý prispieva k zvyšovaniu počtu
rómnych rodín žijúcich v kvalitnejších pod-
mienkach vlastníckeho bývaní, ktoré klientom
poskytuje vyššiu istotu bývaní a menšie obavy
o budúcnosť, ako keby išlo o nájomné bývanie.
Ide o inovatívny program komplexného prístu-
pu k sociálnej inklúzii rodín z marginalizovaných
rómnych komunít prepojením aktérov z vere-
jného, súkromného, ako aj neziskového sektora.
Snahou organizácie je podporiť asistovanú
svojpomocnú výstavbu rodinných domov na
úroveň systémového nástroja štátnej bytovej
politiky, tak aby bola aplikovateľná na širokú
skupinu marginalizovaných rómnych komunít
na území celej Slovenskej republiky. Ku koncu
roka 2021 evidovala viac ako 200 aktívnych
klientov v rôznych fázach zapojenia sa do
projektu v 26 obciach Košického, Prešovského a
Banskobystrického kraja. Od svojho vzniku
pracovala organizácia celkovo s 343 rodinami.
V súčasnosti pripravujú výstavbu v obciach:
Lomnička, kde podiel rómnych obyvateľov
podľa ďalšej národnosti dosahuje 97,52 %⁶ ;
Rudňany (92,99 %) a Dobšiná (80,81 %). Market-
ing komplexného programu uskutočňujú
prostredníctvom úspešne realizovaných
projektov v jednotlivých regiónoch Slovenskej
republiky. Klasický marketing nepotrebujú,
nakoľko sú oslovovaní na spoluprácu jednot-
livými predstaviteľmi samospráv.

Ďalšie projekty, na ktorých organizácia Projekt
DOM.ov spolupracuje, alebo spolupracovala:

- „Zlepšenie kvality života ohrozených skupín“
- „Inkluzívne susedstvá“
- „Spájame sa pre viac príležitostí“
- „Byť pasívni nie je cesta“
- „Lepšie verejné politiky pre bývanie marginal-
izovaných rómnych komunít“
- „Inkluzívne bývanie“

⁵[http://projektdomov.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyroc-
na-sprava-za-rok-2020.pdf](http://projektdomov.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyroc-
na-sprava-za-rok-2020.pdf)

POSLANIE NOSITEĽA SOCIÁLNEJ INOVÁCIE

Hlavným cieľom je zlepšenie života rodín z marginalizovaných sociálne a priestorovo vylúčených rómskych komunít, prostredníctvom svojpomocnej výstavby legálnych nízkonákladových rodinných domov pri aktívnej pomoci nositeľa sociálnej inovácie, ktorá spočíva najmä v komplexnej sociálnej práci s klientom vedúcej k zmierneniu nerovnosti v bývaní medzi majoritou a marginalizovanou rómskou komunitou. Ide o sociálnu inováciu, ktorá je odlišná od štandardného prístupu verejných politík, spočívajúceho prevažne v nájomnom bývaní, k dosiahnutiu sociálneho cieľa vo zvýšení kvality vlastníckeho bývania marginalizovanej rómskej komunity, ako predpoklad komplexnej integrácie do spoločnosti a vymania sa z prostredia absolútnej chudoby.

CIEĽOVÁ SKUPINA

Program výstavby rodinných domov rozvíjaný neziskovou organizáciou Projekt DOM.ov sa javí ako významná forma zmiernenia nerovnosti v bývaní, ktorá naplňa potreby marginalizovaných rómskych komunít ako prioritnej cieľovej skupiny, ktoré nemajú pre svoj nízky príjem nárok na štandardný úver na bývanie a ne Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 vníma zlepšenie bývania ako predpoklad na zlepšenie možnosti vzdelania, na zlepšenie prípravy na zamestnanie, jeho získanie, ako aj priamu súvislosť so zlepšením zdravotného stavu a priaznivo ovplyvňuje celkové sociálne začlenenie, čo má preukázateľný pozitívny vplyv na sociálnu mobilitu⁷. Podľa Atlasu rómskych komunít 2019⁸ jedna tretina ľudí z rómskych komunít býva v neformálnych obydliach, z nich najmä v murovaných, ale neskolaudovaných domoch (17 %) a v chatrčiach (13 %), čo predstavuje takmer 90 tisíc ľudí. Preľudnenosť rómskych obydlií dosahuje v priemere úroveň takmer 6,5 človeka na obydlie, zatiaľ čo celoslovenský priemer je na úrovni menej ako 3 ľudia na jedno obydlie. Nízka kvalita bývania významnou mierou negatívne vplýva aj na zdravie detí a ich celkovú exklúziu, čo spôsobuje, že následky s tým súvisiace sú v neskoršom období extrémne ťažko zvládnuteľné. Úroveň bývania rómskej populácie je zapríčinená vysokou mierou rizika chudoby, ktorá podľa štúdie Stredoeurópskeho inštitútu pre výskum práce (CELSI)⁹ dosiahla 87 % v porovnaní s 13 % v bežnej populácii.

Chudoba v kombinácii s vysokou mierou nezamestnanosti, kde takmer polovica Rómov starších ako 16 rokov je podľa výberových zisťovaní nezamestnaných, dostáva rómsku komunitu do neriešiteľnej situácie v oblasti zvyšovania kvality bývania.

Projekt DOM.ov poskytuje cieľovej skupine komplexnú sociálnu prácu s prepojením na ostatné oblasti, ako napr. stavebníctvo, vzdelávanie, poradenstvo v komunikácii s verejnými inštitúciami, ako aj bankovým sektorom. Marginalizované rómske komunity využívali terénnych sociálnych pracovníkov najmä v oblastiach pomoci s administratívnou činnosťou, pomoci s riešením exekúcií a v oblasti pracovného poradenstva. Komplexné zmapovanie všetkých oblastí života klienta (zamestnanosť, vzdelanostná úroveň, finančná situácia, motivácia, ...) vytvára predpoklady pre úspešnosť procesu integrácie vrátane zabezpečenia si bývania. Projekt DOM.ov disponuje typmi domov, z ktorých si klient môže vybrať. Výber je ovplyvnený najmä vhodnosťou pre rodinu, ako aj výškou nasporených prostriedkov. Na menší rodinný dom postačuje získať úver z banky, na väčší rodinný dom je potrebné nasporiť väčšiu sumu finančných prostriedkov a zároveň mať vyšší príjem na splácanie úveru. Náklady na materiál jedného domu sa v priemere pohybujú na úrovni 12 000 €, pričom ide o náklady na materiál bez nákladov na stavebné práce, nakoľko tieto si rodina vykonáva sama a ďalších 10 000 € je potrebných na podporu, vzdelávanie, sociálnych pracovníkov a pod. Pripravenosť klienta, ako základný predpoklad na splnenie podmienok pre získanie úveru, ako aj jeho úspešné splácanie si vyžaduje systematickú prácu s klientom (zvyšovanie kvalifikácie, získanie zručností pri svojpomocnej výstavbe, finančná gramotnosť a pod.), ktorú mu poskytuje nezisková organizácia Projekt DOM.ov. Aplikácia sociálnej inovácie neziskovej organizácie Projekt DOM.ov zabezpečuje takmer 100 % úspešnosť pri zabezpečení si vlastného bývania a jeho následné splácanie.

⁶Štatistický úrad Slovenskej republiky: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/struktura-obyvatelstva-podla-dalsej-narodnosti/OB/SK0428525634/OB>
⁷Úrad vlády SR: Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2023. Dostupné na: https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf?csrt=742739142605255221.

SPÔSOB FINANCOVANIA

Svojpomocná výstavba je projektom veľmi dlhodobým a finančne náročným, nakoľko prechádza procesom zmeny územného plánu, nadobúdaním pozemkov (vysporiadaním prostredníctvom pozemkových úprav alebo výkupom od súkromných majiteľov), investíciou do infraštruktúry, prípravou klienta, sporením, výstavbou, splácaním. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutná spolupráca všetkých aktérov svojpomocnej výstavby rodinných domov. Absencia, resp. roztrieštenosť štátnych dotačných prostriedkov, ktoré je možné použiť na projekty svojpomocnej výstavby spôsobuje pomalú expanziu tejto sociálnej inovácie na celonárodnú úroveň. Nositeľ sociálnej inovácie Projekt DOM.ov sa pravidelne uchádza o finančné prostriedky z rôznych grantov a nadácií, ako sú napr. Nórske granty, Nadácia Pontis, Nadácia Slovenskej sporiteľne, Karpatská nadácia, Nadácia Granvia, Nadačný fond Slovenských elektrární a pod.. Zároveň sa organizácia uchádza aj o štrukturálne fondy Európskej únie (napr. Operačný program Efektívna verejná správa), avšak konštatuje, že proces je veľmi byrokratický a administratívne náročný. Úspešnosť sociálnej inovácie nezávisí výhradne od objemu finančných prostriedkov, ale aj od nepriamej podpory poskytnutej neziskovou organizáciou, ktorá je nemenej dôležitá.

V súčasnosti sa Projekt DOM.ov stal realizačným partnerom projektu HERO (Housing and Empowerment of Roma) na Slovensku, ktorého cieľom je otestovať inovatívny model sociálneho investovania, ktorý rieši sociálno-ekonomické vylúčenie znevýhodnených ľudí, ako napr. marginalizovaných Rómov. Projekt HERO podporuje medziodvetvovú spoluprácu prepájajúcu orgány verejnej správy, finančné inštitúcie a sociálne organizácie na zlepšenie miestnej správy vecí verejných a sociálno-ekonomického postavenia Rómov. Projekt sprístupní Rómom mikropôžičky, prefinancuje školenia v oblastiach finančnej gramotnosti a budovania stavebných zručností a zameria sa na koučing a mentoring. Očakávaným výsledkom by malo byť lepšie bývanie, zamestnanosť a celkové zlepšenie životných podmienok Rómov.

REALIZOVANÉ SPOLUPRÁCE

K dosiahnutiu vysokej úspešnosti projektu bola nevyhnutná nadväzujúca spolupráca viacerých subjektov. Najdôležitejším subjektom bol samotný klient (so svojou rodinou), ktorý sa zapojil do projektu s cieľom dosiahnutia pozitívnej životnej zmeny. Nevyhnutným subjektom bola samotná obec, ktorá vytvorila podmienky k realizácii projektu (vysporiadanie pozemkov, technická infraštruktúra a pod.). Nositeľ sociálnej inovácie, nezisková organizácia Projekt DOM.ov, presvedčila všetky zainteresované subjekty o opodstatnenosti projektu, ako aj previedla klienta celým procesom pozitívnej zmeny v kombinácii s adresnou sociálnou prácou, vzdelávaním, ako aj získaním pracovných zručností a uplatniteľnosťou na trhu práce. Taktiež zabezpečuje projektovú dokumentáciu, asistuje pri vybavovaní stavebného povolenia, zabezpečuje stavebné náradie a pod. V neposlednom rade významným strategickým subjektom bola finančná inštitúcia (Slovenská sporiteľňa, a.s.), ktorá poskytla úver (mikropôžičku) na bývanie klientom projektu, ktorí sa kvalifikovali v prípravnej sporiacej fáze projektu, čo im umožnilo zabezpečiť si vlastné bývanie. Išlo o bezhotovostný úver pokrývajúci náklady na stavebný materiál. Podmienkou banky bolo vytvorenie tzv. garančného fondu, ktorý slúži na krízové situácie pri splácaní úveru. V prípade, že klient neuhradí splátku, tak banka vyzve neziskovú organizáciu Projekt DOM.ov k aktivácii garančného fondu a zároveň k aktivácii sociálnej práce s klientom. Garančný fond je aktívny po dobu maximálne troch mesiacov. Následne nastupuje tzv. osobitný príjemca dávky (obec) a splátky, ktoré sú nastavené maximálne vo výške príspevku na bývanie, sú uhrádzané z tohto príspevku na bývanie. Toto je významnou výhodou vlastníckeho bývania.

⁸Ravasz, Á., Kovács, L., Markovič, F. (2020). Atlas rómskych komunit 2019. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV. ISBN 978-80-224-1874-4. Dostupné na: <https://imb-bmi.org/atlas/>.

⁹Kahanec, M.; Kováčová, L.; Poláčková, Z.; Sedláková, M. (2020). The social and employment situation of Roma communities in Slovakia. Luxembourg, 2020. ISBN 978-92-846-6496-2. Dostupné na: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648778/IPOL_STU\(2020\)648778_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648778/IPOL_STU(2020)648778_EN.pdf).

OPIS PROBLÉMU

Kvalita bývania marginalizovaných rómskych komunít patrí medzi naliehavé spoločenské problémy na Slovensku, nakoľko rozdiely v kvalite a dostupnosti bývania v porovnaní s majoritou sú markantné a je nevyhnutné vynaložiť väčší dôraz na ich odstraňovanie. Podľa výsledkov zo štatistického zisťovania Silc_Mrc 2020 v spolupráci so Štatistickým úradom SR¹⁰ vyplýva, že približne 87 % domácností rómskych komunít je ohrozených chudobou a 52 % čelí závažnej materiálnej deprivácii, 58 % domácností z rómskych komunít žije v nevyhovujúcom bývaní a 88 % obyvateľov rómskej komunity žije v preľudnených domácnostiach, ktoré majú negatívny dopad na kvalitu bývania. Dôsledkom týchto zistení je existencia a rozrastanie sa segregovaných osídlení bez základnej technickej a občianskej vybavenosti, kde kvalita bývania je na extrémne nízkej úrovni. Údaje z najnovšieho Atlasu rómskych komunít (2019) naznačujú, že viac ako tri štvrtiny (81 %) rómskeho obyvateľstva na Slovensku žije v koncentrovaných osídleniach oddelene od majoritnej populácie. 31 % žije v osídleniach vnútri obce, 36 % v osídleniach na okraji obce a 14 % v osídleniach mimo obce. Oblasť bývania je kľúčom ako eliminovať dopad nevhodných podmienok bývania marginalizovaných skupín na vzdelávanie, zamestnanosť, či zdravie. Odstraňovanie zlých podmienok bývania, chudoby a sociálneho vylúčenia vytvára inovačný potenciál v súvislosti s prístupom k bývaní a dostupnosťou bývania.

SPÔSOB RIEŠENIA

Rovnaký spôsob riešenia odstraňovania nevhodných podmienok bývania aplikovaný na všetky skupiny osôb žijúce na rozmanitom území neexistuje. Nezisková organizácia Projekt DOM.ov prináša inovatívne know-how riešenia uvedeného problému. Vhodný spôsob riešenia si vyžaduje premyslené riešenie, ktoré vychádza z dokonalého poznania rodiny, komunity a je založené na partnerskom princípe. Dokonalé poznanie vyplýva z poznania komplexnej sociálnej situácie jednotlivých rodín, čo znamená, že okrem príjmovej stránky klienta je nevyhnutné poznať aj výdavkovú stránku, mieru zadĺženia u rôznych veriteľov, ako aj osobnostné a národnostné predpoklady. Dôležitým faktorom je vôľa pomôcť si, ako aj zaangažovanie klienta do riešenia problému a jeho sprevádzanie dlhodobým procesom zabezpečenia a udržania si bývania (finančné vzdelávanie, sporenie, práca na výstavbe, splácanie úveru) takým spôsobom, aby bola podporená jeho zodpovednosť za uspokojovanie potreby bývania.

Významnú úlohu zohráva poskytovanie sociálneho poradenstva prostredníctvom terénneho sociálneho pracovníka, ktorý má klienta najmä nasmerovať, ukázať mu cestu a cieľ a povzbudiť ho, že dokáže vyriešiť problém vlastnými silami. Terénny sociálny pracovník je jedným z najdôležitejších pilierov v procese prípravy rodiny, v období výstavby, ako aj v čase splácania úveru.

KONKRÉTNE DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

Spôsob a kvalita bývania patrí k najvýznamnejším ukazovateľom ekonomickej a kultúrnej úrovne jednotlivca, ako aj komunity. Výsledkom činnosti je udržateľná, celková, pozitívna zmena života rodiny s posilnením osobnej zodpovednosti za svoje bývanie, ovplyvnená novým plnohodnotným bývaním a nadobudnutými zručnosťami získanými pred a počas výstavby. Z dlhodobého hľadiska pri zväčšovaní rodiny prináša svojpomocná výstavba rodinných domov aj variabilitu priestorového prispôsobovania sa pri zachovaní primeranej kvality života. Klient zapojený do svojpomocnej výstavby získava okrem vlastného legálneho bývania aj zručnosti, ktoré použil pri svojpomocnej výstavbe, a ktoré mu pomáhajú v uplatnení sa na trhu práce. Zároveň nadobúda finančnú gramotnosť nevyhnutnú pre získanie a splácanie mikropôžičky, a zároveň nadobúda potrebné sebavedomie, ktoré prispieva k integrácii do spoločnosti. Významnou pozitívnou zmenou je aj zmena postoja klienta z pasívneho príjemcu k mobilizácii jednotlivca a rodiny v snahe začlenenia sa do spoločnosti prostredníctvom zabezpečenia si kvalitného a legálneho bývania, čím dochádza k zlepšeniu kvality života celej rodiny. Z pohľadu komunity sa klient stáva úspešný a hodný nasledovania, čo vyvoláva zvýšenú aktivitu integrácie u ostatných členov komunity. Celospoločenským výsledkom je zmiernenie nerovnosti bývania medzi majoritou a marginalizovanou rómskou komunitou. Pozitívnym výsledkom je aj efektívnosť vynaložených verejných zdrojov na budovanie základnej infraštruktúry, dane plynúce z legálnych stavieb, ako aj multiplikačný efekt z vynaložených prostriedkov.

¹⁰Úrad vlády SR. Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností v marginalizovaných rómskych komunitách EU SILC MRK 2020. Dostupné na: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/narodne-projekty/narodny-prjekt-monitorovanie-a-hodnotenie-inkluzivnych-politik-a-ich-dopad-na-marginalizovane-romske-komunity-2016-2022/zber-a-analyza-dat/>.

TRANSFORMÁCIA NA NÁRODNÚ, MEDZINÁRODNÚ ÚROVEŇ

Podľa Smatanovej (2021)¹¹ je aktuálna potreba nového bývania v marginalizovaných rómskych komunitách odhadom viac ako 15 000 bytových jednotiek. Slovenská republika v ostatných rokoch podporovala najmä výstavbu obecných nájomných bytov, čím došlo u časti klientov k zvýšeniu kvality bývania, ako aj k zvýšeniu rizika pre obce ako vlastníka nehnuteľnosti v podobe neplatenia nájomného, prevádzkovými nákladmi a pod. Aplikovaná sociálna inovácia neziskovou organizáciou Projekt DOM.ov vytvára predpoklady pre úspešný prenos inovácie na ďalšie regióny SR, ako aj na národnú úroveň v nevyhnutnej spolupráci so všetkými účastníkmi procesu uspokojenia potreby bývania. Rómovia sú však sociálne diferencovaní, čo je vyvolané faktormi ako sú: socio-ekonomická výkonnosť regiónu, typ integrácie resp. segregácie, mierou koncentrácie a početnosti, proporciou rómskej populácie vo vzťahu k majoritnej spoločnosti. Z toho vyplýva, že každá verejná politika, ktorá má byť úspešná, musí brať ohľad na štruktúru, charakter, životný štýl, ako aj participáciu občanov v rómskych osídleniach. Ďalej je nevyhnutné vytvoriť podmienky pre mikropôžičkové a mikrosporiace nástroje v bankovom sektore založené na súkromno – verejnom partnerstve pre úspešné rozšírenie medzi širší okruh klientov.

Ako úspešný príklad aplikácie tejto sociálnej inovácie v ďalších regiónoch SR môžeme uviesť Košice, kde pilotujú túto inováciu v mestskom prostredí. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj poskytuje vybraným rodinám neziskové mikropôžičky za predpokladu, že klienti vstúpia do sporiacej fázy, kde si pravidelne dlhodobo (aspoň 1 rok) sporia minimálnu dohodnutú sumu každý mesiac a následne sa podieľajú na svojpomocnej výstavbe domov. ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj poskytuje klientom a členom rodiny vzdelávacie aktivity – finančné vzdelávanie pre dospelých klientov, neformálne vzdelávanie „Od kolísky po kariéru“ pre deti a mladých. Finančné prostriedky na realizáciu svojpomocnej výstavby sú od súkromných darcov a z revolvingového mikropôžičkového fondu ETP. Sprievodné vzdelávacie aktivity realizujú vďaka podpore z verejných zdrojov aj od súkromných donorov.

VÝZVY V OBLASTI ĎALŠIEHO NAPREDOVANIA

Na základe uskutočneného rozhovoru s meto-
dičkou Projektu DOM.ov bolo zistené, že k rýchlejšej expanzii a etablovaníu na národnú úroveň by bolo potrebné vytvoriť finančný nástroj prostredníctvom národného projektu na financovanie projektov svojpomocnej výstavby obydľí, ktorý by sa zameriaval na členov marginalizovanej rómskej komunity.

Zároveň by bolo potrebné motivovať a finančne podporovať samosprávy s marginalizovaným rómskym obyvateľstvom k vytváraniu podmienok na realizáciu projektu (napr. príprava pozemkov, infraštruktúra a pod.).

Zdroj: unspilash.com

VIAC INFORMÁCIÍ O PROJEKTE SA DOZVIETE NA:
<https://projektdomov.sk/>

¹¹Smatanová, K. (2021). Štúdia porovnania efektívnosti nájomných bytov nižšieho štandardu a svojpomocnou výstavbou rodinných domov. Projekt DOM.ov. Dostupné na: http://projektdomov.sk/wp-content/uploads/2021/11/A3_-Studia-porovnania-efektivnosti-najomnych-bytov-a-svojpomocnej-vystavby_P0587.pdf.

VIAC INŠPIRATÍVNYCH PRÍKLADOV NÁJDETE NA:
www.socialneinovacie.gov.sk

Vypracované pre potreby Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny
Slovenskej republiky
v rámci Národného kompetenčného centra pre sociálne inovácie

2023

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a programu Zamestnanosť a sociálne inovácie